

De Heraut

door de

Bereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het auteursrecht.

Zondag 6 Juni 1920. N°. 2211.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE. Bureau: N.Z. Voorburgwal 58-60, te Amsterdam. Insendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f 1.50 bij vooruitbetaling voor het Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 7.20 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.15. Advertentie: van 1 tot 5 regels f 1.35, met inbegrip van bewijnsnummer, voor elken regel meer f —.25. Aanvragen en vermelding van leedgaven f —.12 per regel.

Van de Kerk.

LV.

Doch gijert naar de beste gaven; en ik wijs u eenen weg, die nog uitnemender is. I Cor. XII:31.

Op Canada moet even nader afzonderlijk ingegaan, niet alsof het op zichzelf voor ons van zoo overwegend belang was, maar om de bijzondere betekenis van dit bijna ongemeten land voor de toekomstige ontwikkeling van het godsdienstige leven in geheel Amerika. Uit het dusver besproken deel van Amerika bleek overduidelijk, op welken principieele tegenstelling men in het godsdienstige leven van Amerika afstuit. Vreemd is die godsdienstige gedeelheid in Amerika op zichzelf niet. Men vindt toch gelijke gedeelheid in Azië tusschen China en Japan eenzijdig, en anderzijds tusschen de Turken, Indiërs en Perzen. Ook in Europa faalt het aan godsdienstige eenstemmigheid op alle manier. De Protestanten, de Roomsche Katholieken, en de Slaven betraden elk hun eigen weg. In Amerika echter doet zich het internationale verschil op veel scherper afgekante wijze voor. Zuid-Amerika met Midden-Amerika vertoonen een Kerkelijk leven, dat van meet af zijn eigen weg ging, en nog op geen enkel wijze merken liet, dat het op vereniging en saambinding met de Vereenigde Staten of met Canada bedacht was. Nu is Canada noch onder het régime van de Vereenigde Staten, noch onder dat van Zuid- en Midden-Amerika te rangschikken. Wel vroemelijk. Steeds toch is men er in Canada op bedacht geweest, de gerechtigde vormen van de Vereenigde Staten zooveel het ging na te bootsen, en te Londen bestreed men dit streven nimmer. Van meet af doorzag men te Londen het gevaar waaraan men in Canada blootstond, zoodra de vrijere en meer ongedwongene staatkundige vormen van de Vereenigde Staten in Canada navolging zouden vinden. Voorzichtigheids-halve schikte men zich daarom in wat voor verschikking vatbaar was, en deed al wat denkbaar was, om binnenstaatschen strijd en wedijver af te snijden. Canada was oorspronkelijk op vrij breede schaal door de Fransen in bezit genomen en ten deele bevolkt. Deze Franche volksverhuizers stonden er van meet af ten zeerste op, om hun Roomsche-Katholieke godsdienst met onverkort en ongeschonden recht in hun oorspronkelijke koloniën stand te doen houden. De Roomsche Religie gevoelde zich in Canada steeds ten deele bedreigd. De oorspronkelijke volksplanters in het Midden en Noorden van Amerika waren voor een oogenblik uit Nederland overgekomen, maar later toch bijna uitsluitend van Engelse, Schotsche en Iersche herkomst geweest. De Fransen waren in Canada derhalve als een geheel vreemd element, tengevolge van den oorlog, er tusschen ingeschoven. Toen ze nu in dien oorlog een schitterende overwinning hadden behaald, stelden ze er prijs op, in grooten getale naar deze noorderstreek in Amerika te verhuizen en van Montreal en Quebec uit de bezetting van deze geheele streek te ondernemen. Die toegif was hun toen gelukt, en zoo gelukt, dat zich schier uitsluitend een Roomsche Franche groep hier neerzette. Dat hebben ook wij in Paramaribo, en eerst zelfs in Nieuw Amsterdam, gewaagd. Wat de Fransen hier ondernamen was, zij 't ook in geheel anderen trant, de stichting in het hoge Noorden van Amerika van een bloeiende nederzetting, en zulks niet alleen gelijk dit ons in Suriname gelukte, zoolang de slavernij dienst kon doen, maar ook in volstrekt nationale zin. De verhuizing naar dit noorderdeel van Amerika was voor Frankrijk een niet enkel Kerkelijke, maar meer nog in volstrekten zin een politieke onderneming. Zoolks Cromwell het in Ulster ondernam, en zoo krachtigdaar ondernam, dat 't hem gelukte, zoo waagden de Bourbons het in Quebec en Montreal. Men was er te Parijs op uit, om aan het Engelse prestige in het noorderdeel van Amerika een gevoelige knaak toe te brengen, en al was het hierbij nu ongetwijfeld meer om het politieke dan om 't Kerkelijke succes te doen, het Kerkelijke succes kon en moest toch als middel dienst doen, om er den Fransen, en hierna de Roomschen invloed duurzaam te vestigen, en zoo te vestigen, dat men in het bestuur van den geheelen staat mee kon spreken. Die Franche-Roomsche bezetting van een deel van deze noorderstreek in Noord-Amerika is dan ook

Kerkelijk en politiek met zulk een volharding en zulk een kracht doorgezet, dat thans in de 20e eeuw de betekenis van dit noeste ondernemen nog in niets verflauwde; en een schier ongekend succes werd, dat Engeland steeds bewoog, deze Franche-Roomsche Kolonie op alle manier te ontzien. De laatste officiële opgave stelde vast, dat nog in 1901 niet minder dan 31 procent der geheele bevolking naar afstamming en oorsprong van Franche herkomst waren, een cijfer waardoor de Fransen het zelfs numeriek nog altijd van de Engelschen wonnen, althans indien men de Engelschen van de Schotten en Ieren onderscheidt. Op zich zelf beschikken de Ieren over 18.5 en de Schotten over 15 procent. Duitschers waren er slechts 6%, waar dan nog 6% negers en 1½ half-negers bijkwamen. Neemt men nu geheel Groot-Brittanje, dan beschikt dit alzo over de besliste meerderheid, maar de Franche Roomsche-Katholieke kolonie mag toch geen oogenblik uit het oog worden verloren. De Gouverneur-Generaal heeft zijn residentie te Ottawa. Zijn bewind oefent hij uit door een bijna geheel parlementaire constitutie en Engeland gaf hier blijkbaar den toon aan. En zoover zelfs liet men het zelfstandigheids-ideaal hier voortschrijden, dat Canada thans over een eigen leger en over een eigen vloot beschikt. Was er nu in den loop der historie sprake van geweest, dat deze reusachtige Engelse bezitting de sterk spreken- de verscheidenheid op godsdienstig en kerkelijk gebied allengs tot eenheid herleiden zou, zoo waren hier beter dan ergens elders de gegevens aanwezig geweest, om zulk een proces te laten intreden en te doen doorgaan. Niets anders toch ware hiervoor noodig geweest, dan dat de transformatie, die in de 17e eeuw in Groot-Brittanje tot stand kwam, ook hier ware doorgezet, en dat men hieraan had toegevoegd, dat ten eerste een Kerkelijk regime, gelijk ook in Scandinavië, vasten voet verkreeg, dat de Gemeene Gratie toepassing vond, en dat de bezidding der kerkelijke dienaren een volstrekt priva-ten karakter erlangde. Zoo zou men nog niet anders hebben gedaan, dan de winst die in de Vereenigde Staten van Protestantische zijde behaald is, ook hier toepassen.

Juist hiervan is intusschen niets hoegenaamd gekomen. Tegenover de 41.4 Room- schen, staan zelfs nu nog slechts 16 pCt. Presbyterianen, 13 pCt. Anglicanen, 17 pCt. Methodisten, 6 pCt. Baptisten, en voorts nog, echt Amerikaansch, een dertigtal uiterst kleine secten, wier cijfers ter nauwernood mee rekenen. Blijkt nu van achteren, dat deze sterk golvende Kerkelijke beweging toch in de grondverhouding ter nauwernood een merkbaar wijziging heeft aangebracht, zoo kan de conclusie moeilijk een andere wezen, dan dat van een radicale omzetting van het Kerkelijk leven ook in Canada geen sprake is geweest. Het blijft er nog alles op de aloude grondvormen drijven, en de verdeel- ling neemt er gestadig toe, dan dat ze haar einde naderen zou. Dit nader voor de geïsoleerde districten van Canada aan te toonen, loopt de moeite niet. Nu toch duidelijk bleek, hoe men ook in Canada, wel verre van een rijkere ontlooiing van het Kerkelijk leven te bevorderen, veeleer nog vaster in de oude banden beklemd geraakte, is hierna de uitgangspunt, dat een rustig van eeuw in eeuw voortkruipend proces hier geen voleinding brengen kan. Staat 't alzo voor ons vast dat de Volein- ding naderende is. We zeggen niet op staan- den voet naar aanstonds. Immers ook naar luid Johannes Openbaring kan het proces dat het einde naderbij brengt, een duur van betekenissen erlangen. Maar zoo dan toch, dat het proces de steeds rijpende ontwikkeling voleinden zal. En indien aldus almeer de ontbinding nadert, dan moet hieruit voor ons onverwijd vastklem- ming volgen aan de machtige finale: »Ziet, ik ben met u lieden al de dagen tot de Voleinding der wereld.«

Uiteraard mag bij elke beschouwing van de wederkomst des Heeren ten ge- richte nimmer uit het oog worden ver- loren, dat de oorspronkelijke voorstelling die ons in de Heilige Openbaring gegeven wordt, van meet af neigde naar een met spoed haasten, zou men soms zeggen, van den jongsten dag. De gemeene voorstelling die ge in zake het einde onder de geleerden en de geloovigen aantref- ft, stemt, wat den grondtoon betreft, niet dan zeer zelden met deze Schriftuurlijke voorstelling overeen, iets wat volstrekt niet alleen van de voorstelling der Apostelen geldt, maar even beslist terugslaat op het- geene de Christus zelf ons in zijn redeverin-

gen over het einde dat te komen stond, vaak ten beste gaf. Ongetwijfeld protesteerde de Christus in een gewichtige redevoering, te vinden in Matth. XXIV, ten ernstigste tegen de voorstelling, alsof onverwijd de worsteling ten einde zou loopen, en de beslissing voor eeuwig onmiddellijk zou ingaan. Veeleer is 't een gansch andere profetie die vaak van den Christus uitging. In geheel de wereld zou zijn Evangelie gepredikt worden, en zulks wel tot een ge- tuigenis voor alle volkeren. Ontdank kan zelfs niet, dat de Christus anderszins een voorstelling gaf van wat te komen stond, die ver over vele geslachten heen reikte. Maar toch zij nimmer vergeten, dat de Christus er even beslist bijvoegde: »Voor- zaag zeg ik u, dit geslacht zal geen zins voorbijgaan, totdat alle deze dingen zullen geschied zijn.« Hier zweeft derhalve over den duur van den in te wachten tijd ge- wisselijk onzekerheid, maar van meet af wordt hier toch het einde dat te komen staat, met het geslacht dat toen den dood nog moest tegengaan, in verband gezet. En zulks wel, liet hier van nabij op, niet in vagen, algemeen zin, maar zoo sterk ver- zijnderd, dat de Heere sluit met de zeer omstandige en verbijzonderende uitspraak: »Alsdan zullen er twee op den akker zijn, de één zal aangenomen en de ander zal verlaten worden. Daar zullen twee vrouwen malen in den molen; de één zal aangenomen en de andere zal verlaten worden. Waakt dan, want gij weet niet in welke ure uw Heere komen zal.« Klaarlijk komt hier uit, hoe een- zijdig door den Heere gewezen wordt op een rijk ontplooiende geschiedenis, die na zijn Hemelvaart zal volgen, alsdan lange tijden zal voortduren en allengs de geheele wereld in alle lengte en breedte zal omvatten. Doch hoe duidelijk de Christus hier ook waarschuwde, en men kan zonder overdrij- ving zeggen, een verscheid van allicht meer dan een eeuw ontsloot, toch is er geen sprake van, dat de Heere daarom een verscheid van eendelozen duur zou ontsloten heb- ben. Dit geschiedt nergens in de Schrift. Ook niet in de Openbaring van Johannes, en in elk geval, hoe diep het woord van den Christus, of later van zijn Apostelen, ook op de te wachten toekomst ingaat, toch ontsluit de Christus steeds zijn geheele voorstelling met een geestelijken band, die ten slotte alles weer terugbrengt op de zaligheid of de verwerping van de enkele per- sonen. Breed meet de Christus den kring van wat te komen staat uit, maar steeds blijft toch zijn drang aanhouden om op het finale einde aan te dringen, en de geloovigen terug te roepen naar den oordeelsdag, die ook over hun eeuwige toekomst beslissen zal.

Ge moogt daarom wat te wachten staat, nimmer naar een toekomst zonder grens of maat verschuiven. Veeleer omgekeerd moet geheel de geloofsvoorstelling u steeds naar het alzijdig heden teruglokken, ja terugtrek- ken naar die alles beheerschende eindbeslis- sing, die geloovigen en ongelooovigen voor nu en voor eeuwig scheiden en uiteenwerpen zal. Zoo stuit men schier allerwege op deze tegenstelling, dat onder de onzuivere theo- logen de zucht steeds is en blijft heerschen om het straks naderend einde te verschuiven, zoo 't kan naar schier eendeloze toekomst. Men is er bijna zeker van, dat wel niet de eenvoudige geloovigen, maar dan toch ook enkele zich orthodox noemende geleerden, liefst het einde in een verre toekomst wach- ten. Ze geven ook nu wel toe, dat de geschiedenis der wereld en de geschie- denis van Christus Kerk op een einde- lijke ontbinding en oplossing blijft aansturen, maar liefst verschuiven ze de ure dezer beslissing, zoover 't bij eenige mogelijk- heid kan, naar al verder afgelegen toekom- st. En juist hierover nu mag niet alleen heengelopen. Het moet niet alleen voor ons vast staan, maar veel meer nog ons uitlokkend toespreken, dat het einde niet alleen nadert, maar met merkbaaren spoed naderende is, en dat de Christus reeds van verre staat, om ons met alle geloovigen onder zijn heerlijke hoede op te nemen. In de officiële, weten- schappelijke kringen mijdt men schier aller- wegen de al te spoedige nadering van de eindglorie, die dan tevens de eindcatastrophe voor de afvallige wereld met zich zal brengen. Men gelooft en belijdt wel, dat de eind- catastrophe komen moet en zal, alleen maar men rekt den nog vrijgelaten tijd, men stelt uit, wat ook maar eenigszins voor verschuiving naar verdere toekomst vatbaar is, en aan de twee vrouwen op den akker, waarvan de één ten leven ingaat, en de andere omkomt, wordt niet meer gedacht. Zonder overdrijving mag daarom gezegd, dat een ieder die thans met het oog op de ontzettende tijden, die we doorleven, weer naar »de vrouwen op den akker« ver- wijst, aan de profetie der Schrift nader

komt, dan wie heil zoekt, en blijft zoeken, in een verschuiving zonder eind van het einde.

In verband hiermede zij nog op een tweede historisch verschijnsel de aandacht gevestigd, dat in de woeling van het heden sterk mee spreekt; we bedoelen op het sterk sprekend verschil tusschen hetgeen in de geloovige Kerken omging ten eerste tijdens de wreede heerschappij van Rome's keizers, ten tweede tijdens de Reformatie, gelijk deze door Luther en Calvijn slaagde, en ten derde thans. Onder de vervolging der Romeinse en ten deele van de Byzanti- nische keizers stonden de Kerken met bezielde moed, en met geestelijke over- macht tegen de ongeveerd machtige keizers over. Resultaat hiervan was het schit- terende Martelaarschap, dat niet de Romein- sche of Byzantijnse Keizers, maar juist omgekeerd de belijders van den Christus in eere bracht, en hen de toekomst deed winnen. Bijna ditzelfde nu geldt van den strijd der Calvinisten en Lutheranen in de dagen der Reformatie. De Doopsgezinden gaven toen aan het eind ook hunnerzijds een Martelaarschap uit, en al kan niet ge- zegd dat de toenmalige vervolgingen van de Spanjaarden even bitter toegenen als die der Roomsche en Byzantijnse keizers in die boze dagen, toch stond 't ook toen tusschen een zich wonderbaar maintainierend geloof en de woedende bloedzoekende Inquisitie. Juist hiervan echter is thans geen spoor meer te ontdekken. Het staat nu niet als in de dagen der Reformatie tusschen twee Kerk- groepen, de één van Roomsche en de andere van Protestantische herkomst, maar van allen kant komt thans de antithese uit, dat de onheilge wereld zich als één ongebroken kracht, tegen alle Kerk, van wat oor- sprong ook, keert, en dat de Kerken de geestelijke macht blijken te missen, om zich door geestelijke aansluiting hier tegen- over te wapenen. Noch in Europa, noch in Amerika waakt er een wakkere geest op, om het Kerkelijk leven te verjongen en te vernieuwen, maar in beide werelddelen houdt men streng vast aan de aloude onder- linge krakeelen en jaloeziescheden, en althans in Europa wordt er zelfs niet aan gedacht om de aloude krankheden, die uit den Reforma- tijds dagteekenen, dan nu eindelijk toch te boven te komen. En al geeft men op zichzelf toe, dat regeneratie zich zoowel in Europa als in Amerika ten slotte zeer wel denken liet, tot dusver ontbreekt nog elk levensteeken, dat op innerlijk herstel van geestelijke kracht wijst, en op den eenigen grooten strijd, waartegen het ten slotte zo- wel in Amerika als in Europa zal zijn op te nemen, doet hopen. Iets wat te meer ernstig stemt met het oog op het Socialisme en Communisme, daar deze beiden niet rusten kunnen en niet rusten zullen, eer 't in Amerika en in Europa hun haan koning kraait, en de Kerken niet slechts aangerand, maar onder den voet geloopten zullen zijn.

Kon men er nu nog in roemen, dat de Protestantische Kerken in de Vereenigde Staten en in Canada zich met beslisheid aan haar Confessie hielden, en in vol- len zin konden gezegd worden de Belijdenis der 17e eeuw in haar volle strekking te doen gelden, zoo zou men hierin althans een vast uitgangspunt bezitten en be- houden, vanwaar nieuwe scheppende kracht voor de toekomstige ontwik- keling van deze Kerken kon uitgaan. Doch juist hieraan hapert het. Reeds wezen we er op, wat ontwikkeling en verflauwing van de Belijdenis ingevolge de aan Darwin gegeven toeneiging, was aangebracht. In verreweg het grootste deel der Protestantische streken van Amerika, die van oudsher op onze lijn lagen, beheerscht thans Dar- winistische afwijking geheel de gesteldheid der geesten. Bij kleine groepjes zijn er nog Ker- ken die in hun oude Belijdenis staan ble- ven. Warfield is hun leider en voert zijn leiding op uitstekende manier. Toch neemt dit niet weg, dat in tal van Kerken die voorheen trouw Calvinistisch waren, allengs een geheel andere geest zich van de pre- dikers en leiders der Kerken meester maakte. Gevolg hiervan nu kon niet anders zijn, dan dat elke groep Kerken in haar eigen stroom afdreef, en de Confessioneele ge- deeldheid hand over hand toenam.

De financiële vrijmaking der Kerken blijft daarom niettemin de vrijheid, en door die vrijheid de zedelijke kracht, van deze Kerken in hooge mate in zelfstandigheid oefenen, en zoo haar betekenis voor den historischen gang van het nationale Kerk- lijke leven sterken. De vrijmaking van het pastorale Kerkelijk leven is Amerika's glorie, en zonder overdrijving mag gezegd, dat 't vooral aan die pastorale vrijmaking is,

dat de Protestantische Kerken haar opkomst en bloei dankten. Slechts blijft 't te betre- ren, gelijk we reeds vroeger opmerkten, dat met deze vrije Kerken nog altoos te vele Ker- ken meegingen, die er feitelijk niet bij hoor- den vrij zete weinig geestelijke veerkracht in zich droegen. Men kan zich in die vrijma- king niet genoeg verheugen, maar er moet van alle zijden tegen gewaakt, dat niet duur- zaam ongelooovige elementen onder deze vrije Kerken meelopen, gelijk helaas van meet af het geval was. Schifting is en blijft daarom noodzakelijk. Doch ook al gelukt het om die schifting op zulk een voet door te zetten, dat allicht nog voor 't minst een tiende van deze Kerken zich straks af- scheidt, toch zal teederder, geestelijker aan- vatting van deze zoo klesche moeilijkheid onmisbaar zijn, om deze Kerken, heel 't laud door, bij het zuivere oude stempel te bewaren. Reeds nu sloop velerlei misbruik in.

Doch hoe uitnemend men ook in het keeren van zulke misbruiken slage, gelijk dit in Michigan bij de Nederlandsche Kerken mit- terdaad gelukte, toch blijft de toekomst in hooge mate bedenkelijk. Tegenover de Roomsche-Katholieke kerken in Zuid- en Midden-Amerika, en deels ook in de Staten die men van uit Washington, beheerscht, staat men in letterlijken zin machteloos. Van een nieuw element van bezielende geestdrift, dat van de nu vrijgemaakte Kerken zou uitgaan, is schier nergens sprake. Gelijk er in de 16e en 17e eeuw een Reformatie in de Europeesche Kerken tot stand kwam, zoo ook moest thans een algemeene actie de Protestantische Kerken in Amerika aangrijpen, om ze in bezielend contact te brengen met de finale levensontplooiing die op staatkundig en economisch gebied zich alrewege be- gint te roeren. En juist dit ontbreekt nog ten eenenmale. Er is geen sprake van een posi- tieve actie, die van de Protestantische Kerken van Amerika uitgaat, om een gelukkiger en geestelijk-rijker toekomst in te roepen. Niet actief maar passief van aard is, wat thans het Amerikaansche leven op godsdienstig gebied beheerscht. Een geestelijke factor, die heel 't volk zou aangrijpen en tot rijper en rijker bezieling zou kunnen opvoeren, is noch in Amerika noch in Europa waar te nemen. Er is actie te over. Zeer bedenkelijke actie zelfs. Edoch, een hoogst bedenkelijke actie die van de Socialisten en Communisten uitgaat en er op gericht is, om het Kerkelijk leven terug te dringen, het van zijn invloed op Staat en Volk te berooven, en ten slotte geheel het ontkerkende volk aan godsdienst- looze zelfgenoegzaamheid prijs te geven. Het staat thans niet als in de eeuw der Reformatie. Eerst staat 't op het kerkelijke terrein vlak omgekeerd. En juist hierom is het dat de Kerken zoo jammerlijk onmachtig blijven, om den geest der volken te beheerschen. Haar invloed kromp in, haar macht werd geknakt. En het is met het oog hierop vooral, dat we niet meer aan een komende opleving van het Kerkelijk proces gelooven kunnen. De Heere zal ons niet verlaten, en ons ook door dezen strijd heen helpen. Maar bij den strijd, die komende is, zullen alle Kerken saam te staan komen tegenover de gevaarlijke Bela Kun's uit alle landen.

Dr. A. K.

„De God Israëls is God“.

En hij richtte aldaar een altaar op, en noemde het: De God Israëls is God! Genesis XXXIII: 20.

De aangrijpende uitspraak van Jacob, dat de God Israëls alleen God is, zou voor ons zelfs te vreemd zijn, om haar te bezigen. Wat Jacob hier uit- spreekt onderstelt toch dat er meerdere, dat er zelfs vele goden zijn, en dat hij alom, alle die overige goden terzijde werpend, zijn heilige aanbidding op dien éénen God, op den God van Israël saamtrekt. De saamvattende gedachte toch, die aan deze aangrijpende uitspraak ten grondslag ligt, is deze, dat niet alleen Israël, doch dat alle volken van rondom een God hebben, doch dat er onder deze vele goden slechts één wezenlijke God is, en dat dit die God is, die niet onder de overige volken, maar eeniglijk in Israël wordt aanbeden. Alteminst wordt derhalve verbleemd, dat de behoefte om één god of meerdere goden te hebben, onder alle omringende volken vaste regel is. Zelfs schijnen ze in zooverre boven Israël te staan, dat terwijl Israël slechts één enkelen God aanbidt, die andere volken veelal hun offerande en aanbidding tot tal van goden doen uitgaan. Zulks wel met voorkeur, zoodat in Babel een andere god op den voorgrond treedt dan in Egypte en in Perzië een andere god dan in Indië, maar dan toch altoos zoo, dat elk godsdienstig volk bij zijn hoofdgod nog tal van lager staande goden blijft vereeren, en ook aan dezen hulde en offeran- de brengt.

De regel voor het leven der volken was der

(U), R. E. van Arkel, Siertvema, te Gram- ma, te Opeinde- B. Jansen, te Zeven- F. W. H. Bramer, te seld., R. Brouwer, te smaart, W. Ooster-

assoren, te Huizen, die cholen aanvragen om t er de aandacht op, e aan de Onesiforus- dat men zich voor in- t de Onesiforus-Bank

ormde Kerk.

G. de Vrij Meestdag, en, H. A. Leemans, am, G. A. den Hertog, Wormgoor, te Harich, y, te Oud- en Nieuw- en in Leerbroek, P. A.

age, K. H. E. Grave- leshaar, te Utrecht. — t Ierske. — Winsum : Abbecker. Straatsma, te Ooster- am, te Amersfoort. — ten, te Zevenbergen, den Hertog, te Kethel- seveld, te Sprang.

H. KOK te Kam- ten heden:

eilige recht opstand"

DOOR

van SCHELVEN

is f 1.80

5 van Schild en dischrijft ter bespre- stuule onderwerpen) r jaargang van nmers f 4.50 uitvoerig prospectus.

T. HOEKSTRA

eerde Prediking

JS f 2.25.

op onze tijd vooral nu de preken van n zijden, zooveel naar rum worden becriti-

voor „Onderen“ en

ar in den boekhandel at van postwiel bij de

Maatschappij

J. Bzn. te BAARN.

IT's Orgelhandel.

et 116, ZWOLLE,

voorraad groote keuze

Orgels.

bezoek uitnodigend.

ers :- Architect

straat 21, 's-Gravenhage.

ERPER VAN

in, Kerkgebouwen,

Villa's, Water-

riekagebouwen enz.

in deze uitvoerde

ter beschikking

OER

t 43-49

NG No. 23164.

GROS

rdijnen,

leaux,

leeden,

enz. enz.

zoek loonend.

ten.

nnerte U op het

Ischrift

wijs.

tionaal Schoolonderwijs

ONKMAN.

WIJLEN.

f 2.50 per jaargang.

JAARD, Amsterdam.

„DE EERSTELING“

renden prijs de Rijks-

de timmerwerken;

halve, dat elk volk er een hoofdgod op na hield en aan dezen god zijn hoogste vereering wijdde, maar boven en behalve aan dezen hoofdgod nog aan tal van bijgoden zijn offerande opdroeg, en dat hij alle deze goden 't zij voor den handel, 't zij voor de kunst, 't zij voor den krijg vereerde. Nu werd in naam aan Israël dezelfde tweelichtheid in zake der Goddelijke vereering opgedrongen. Men nam aan en gaf toe, dat ook Israël een hoofdgod had, en die hoofdgod was dan Jehovah; maar naast dezen Jehovah als hoofdgod, achtte men nu dat Israël ook zijn bijgoden had. Een God voor den oorlog, een God voor den vrede, een God voor den landbouw en God voor de visscherij, en voor wat niet al, en dat nu Israël in zooverre met de overige volken gelijkstond, voorts door de aanbidding van zijn hoofdgod, t.w. Jehovah, doch dan met Moloch en andere afgoden als bijgoden er bij.

Tegen deze geheele voorstelling kwam nu Israël in zijn Tabernakel en in zijn Tempel op. Israël kante zich tegen alle Veelgodendom aan. Het wist wel, dat de ongelijke volken ook op hun wijze in Godvereering overvloedig waren, doch dan steeds in dien zin, dat ze naar den roep hunner vaderen hun hoofdvereering op één bepaalden god saantrokken, en aan dezen de hoofdoffrande van het nationale leven opdroegen, maar dan toch altoos zoo, dat elk volk voor zijn verschillende bedrijven en hoofdplaatsen er nog andere goden bij op na hield, die, al naar het geveel, voor enkele groepen van inwoners niet alleen met den hoofdgod gelijk stonden, maar ter plaatse zelfs boven den hoofdgod vereerd werden. Waar nu deze volken met elkaar in nauwere aanraking kwamen, uitte zich over en weder de rucht om door hun goden invloed op elkanders vorsten en krijgsoversten uit te oefenen. Men drong er dan op aan, om op de goden van het volk, waarmee men in oorlog zou geraken, sterken invloed uit te oefenen, en zoo ontvingen dan de goden der bedreigde volken offerande en aanbidding van het volk dat hen aanviel.

Gevolg hiervan was, dat men onder de heidenen de Joden als godsdienstig op hun wijs beschouwde, en zoo er op aandrong om hen voor Jehovah te doen bukken; doch dan ook omgekeerd om aan de afgoden der volken eere te bewijzen. Men noemde ze dan geen afgoden, doch gewoonweg *goden*, en zoo ontstond vanzelf de indruk, alsof alle goden en godinnen op de vereering en aanbidding van schijnen alle volken rekenen konden, en dat het veelgodendom, met bepaalde voorkeur voor één hoofdgod, wet en regel onder alle volken van Azië zou zijn. Die andere volken konden het zich dan ook niet anders voorstellen, of ook Israël nam van heeler harte aan dit Veelgodendom deel. Ook Israël, zoo stelde men 't zich voor, had één hoofdgod en die hoofdgod was dan Jehovah, doch behalve Jehovah, genoten ook tal van andere goden de godsdienstige vereering van het Israëlsche volk. En juist hiertegen nu komt Jacob, in wat hij zijn volk op 't harte bond, met heiligen ernst in verzet, en roept 't daarom uit: »De God Israels is God!« Israël heeft niet maar een eigen God, maar de God van Israël is de eenige waarachtige God, die metterdaad God is. Wie behalve Jehovah goddelijke vereering onvangt, ontvangt die goddelijke vereering ten eenenmale valscheijk. Immers alleen en eniglijk is de God van Israël waarachtiglijk God. De god van Babylon, de god van Assyrië, de god van Perzië, ze mogen goden heeten, doch ze zijn het niet, en alleen bij Israël gaat de heilige regel door, dat de God van Israël metterdaad en in der waarheid God is.

Scherp doorgevoerd was echter deze tegenstelling ook in het Israëlsche spraakgebruik nog niet. Het Veelgodendom leidt er vanzelf toe, dat men aanvankelijk ook in de goden, waarvoor de naburige volken zich buigen, op een manier wezens van aanbidding eeft. Men weet dan en spreekt het uit, dat deze voorwerpen der aanbidding van andere volken geen goden zijn waarvoor men zelf zou nederknielen, aan wie men zelf zijn offerande zou opdragen, en die men zelf als voorwerpen der aanbidding zou begroeten. Maar, al meed men de eigenlijke offerande of aanbidding, men zag dan toch als voor oogen, hoe de Heidenen in hun tempels en op hun rijk versierde altaren aan deze vele goden eer bewezen, en hoe ze dit van harte en vaak met oprechte toewijding deden. Zoo zag men voor oogen, hoe in zulk een tempeldienst niet af werd gegaan op een verzuim, maar dat met toewijding de offers werden gebracht, en dat deze heidensche volken zich hieraan overgaven met soorlijk toewijding als waarmee Israël in den Tabernakel nederknielde. Men kon onder geen andere gewaarwording geraken, dan dat hetgeen deze Heidenen in hun prachttempels deden, wel een vergissing was, maar toch uitging van soortgelijken drang, als waarmee Israël in zijn Tempel te Jeruzalem zijn geboden opdroeg. Hieruit nu is het te verklaren, dat beide, en wat Israël op Sion deed, en wat de Babyloniërs hun afgoden als eere bewezen, beide van één soort was, beide uiting van 'tzelfde beginsel, en in zijn verschil niet anders te verklaren was, dan nu de neiging die allerwegen opkwam, om het Monotheïsme, dat met Noach opnieuwe de wereld inging, alrijd in te kleeden. Denk aan den Mariadienst!

Vergis u dus nimmer door u in te beelden, dat het Heidenische Veelgodendom een puur verzonnen spel was. Geheel het Heidendom was niet anders dan een valscheiding en ont-aarding van de aanbidding, die van Noach uit de wereld inging, en hieruit alleen laat het zich dan ook verklaren, dat zich in het Oude Testament gedurig verschijnselen voordoen, die u doen zien hoe het Monotheïsme van Noach eerst allengs en als van zelf in het veelgodendom ontlaad is, en hoe daarna eerst in Israël het volk optrad, dat de hooge roeping ontving, om onder terugdringing van die religie-valscheiding, de aanbidding van den eenigen waren God eerst in Israël te doen gelukken, en straks uit Israël de wereld te doen indringen. Hiervoor nu was het eerste eisch, dat Israël zich steeds meer van de aloude aanbidding, die in Polytheïsme verliep, zou losmaken, om alsnu den eenig waarachtigen God tot uitsluitend voorwerp van aanbidding te doen worden. Dit was dan ook met Abraham in Israël doorgedrongen. Van uit Abraham had dit Monotheïsme zich in Jacob voortgeplant, en zoo was het reeds in Jacobs dagen tot de klare, heldere tegenstelling gekomen, dat Jehovah niet alleen de hoogste God, maar het eenige voorwerp van aanbidding voor alle volken moest worden. En dit nu is het wat Jacob hier zoo krachtig en in zoo aangrijpende taal uitpreekt. Alleen Israël knielde slechts voor één God, en die God voor wien Israël nederknielt, die is de waarachtige en de alleen te aanbidden God.

Dr. A. K.

Amsterdam, 3 Juni 1920.

Tegen den voorgeslagen weg om onze Belijdenisschriften zelf onveranderd te laten, maar daaraan een nadere verklaring toe te voegen, die gericht is tegen de dwalingen van onzen tijd of op enkele punten een aanvulling geeft van hetgeen in onze Belijdenis ontbreekt, hebben we dus geen bezwaar. Er zijn metterdaad praktische gronden, die voor dit voorstel pleiten. Het voorbeeld der Dordtsche Synode toont, hoe de Kerk ook op deze wijze haar dogmatische roeping vervullen kan. En Dr. A. Kuyper heeft, toen de revisie der symbolen bij de Kerken in Noord-Amerika aan de orde kwam, in zijn Calvinisme en Revisie dit als den meest gewenschten vorm aangeprezen, ook al achtte hij des tijds, dat het oogmerk voor onze Nederlandsche Kerken om tot zulk een aanvulling over te gaan, nog niet was gekomen. Het is echter wel gebleken uit de artikelen, die later van dezelfde hand in de *Standaard* verschenen zijn, dat hij wat de opportuniteit van zulk een aanvulling betroof, van gevoelen veranderd was. Want in deze artikelen werd juist als plicht en roeping aan onze Kerken voorgelouden om de Confessie uit te breiden met het oog op de vraagstukken, die in onzen tijd zijn opgekomen.

Ongetwijfeld zal het wenschelijk zijn, dat de Synode, wanneer zij dezen arbeid ter hand neemt, daarbij niet alleen handelt, maar ook het oordeel inwint van de andere Gereformeerde Kerken, voorzover deze nog de aloude Gereformeerde belijdenis handhaven. In een zoo ernstig en gewichtig vraagstuk behooren onze Kerken niet alleen te handelen, maar dient de band, die alle Gereformeerde Kerken saambindt, uit te komen. Niet alleen de Synode van Dordt heeft aldus gehandeld, toen de nadere verklaring in zake der predestinatie tegenover de Remonstranten moest worden vastgesteld en daarbij de hulp ingeroepen van theologen uit de verschillende Kerken in Europa, maar ook op de Synode te Westminster, heeft men, gelijk Dr. A. Kuyper het uitdrukte, de onmogelijkheid gevoeld om ten finale voort te procederen zonder dat het oordeel der buitenlandse Kerken gehoord was. »Men mocht zich, geeft Dr. Kuyper als grond aan, niet van de Gereformeerde Kerk van Christus, die over heel de aarde verspreid was, afscheiden, en omgekeerd zou eerst de adhaesie van alle deze Kerken het zegel op het ondernomen werk drukken».

Dat een groot deel dezer Gereformeerde Kerken met het schreidend ongelooft in eigen boezem te kampen hebben en in hunne Synodale organisaties meestal onbekwaam zijn om over de formulering van de Waarheid Gods als orgaan van de stemme Christi te worden gehoord, gelijk de schrijver er aan toevoegt, is volkomen juist en geldt helaas ook thans nog, althans wat het vasteland van Europa aangaat. Noch in Frankrijk noch in Zwitserland noch in Duitsland is meer een Gereformeerde Kerk te vinden, die genoegzame waarborgen aanbiedt, om ook haar oordeel te vragen. Een gemeenschappelijk oordeel van alle Gereformeerde Kerken, zooals op den Synode van Dordt verken werd, is dan ook thans niet meer mogelijk. Maar hoe betreurenswaardig dit feit ook moge zijn, we hebben toch telkens op onze Synodes afgevaardigden gehad van Gereformeerde Kerken uit het buitenland, die de Gereformeerde belijdenis onverzwakt wenschten te handhaven. En met deze Kerken zou over dit vraagstuk in correspondentie kunnen worden getreden. Zelfs zou dit tot een versterking kunnen leiden van den band, die deze Gereformeerden met ons verbindt.

Een geopende deur.

De machtige omkeer in de staatkundige verhoudingen, die ten gevolge van den oorlog heeft plaats gevonden in de landen, die vroeger tot Oostenrijk-Hongarije behoorden, heeft ook voor het kerkelijke leven aldaar niet geringe betekenis gehad.

Wat Hongarije betreft, weten onze lezers hoe daar, reeds voor den oorlog, in de aloude Gereformeerde Kerken het Calvinisme weer begon op te bloeien. Vooral echter door de hulp, die Nederland eerst in den vorm van een ambulance en daarna door de verzorging van de kinderen aan Hongarije bewees, is de band tussen Nederland en Hongarije nog versterkt geworden. Er is een sympathie en warme genegenheid over en weer ontstaan, die ook voor de toekomst veel belooft. De leiders dezer Calvinistische beweging zoeken dan ook sterke aansluiting bij de Calvinisten in Nederland en willen niets liever dan een dankbaar gebruik maken van hetgeen het Calvinisme in ons vaderland en door geschriften en door de kerkelijke organisatie en door de politieke actie als voorbeeld hun biedt.

Maar Hongarije is niet het enige land in de vroegere Oostenrijksche monarchie waar nog Gereformeerde Kerken waren overgebleven. Hetzelfde is evenzeer het geval in Boheme en in Oostenrijk zelf.

In Boheme leefde onder druk en vervolging nog altoos voort de oude Hussietische Kerk, die steeds gemeenschap met de Gereformeerde Kerk heeft gezocht en zelfs een gezantschap zond naar Genève, om de overeenstemming des geloofs met Calvin te betuigen. De belijdenis dezer Kerken draagt dan ook een beslist Gereformeerde karakter. In later tijd moge deze band met de Gereformeerde Kerk verslapen zijn, maar thans schijnt ook deze Kerk, nu Boheme een zelfstandige staat is geworden en deze Kerk zich ook vrijer ontwikkelen kan, weer de gemeenschap met de andere Gereformeerde Kerken te zoeken. Een afgevaardigde dezer Kerk bezocht dezer dagen ons vaderland en drukte

zeer bepaald den wensch uit, dat onze Kerken met deze Kerk in nadere correspondentie zouden treden.

En ook in Oostenrijk zelf, al is de reformatorische beweging hier wel 't meest onderdrukt geworden, werd toch nog altoos een overblijfsel der Gereformeerde Kerken gevonden. Deze Gereformeerde Kerk in Oostenrijk loopt echter door de verdeeling van het vroegere grondgebied groot gevaar; het reeds zoo kleine getal van de tot haar behorende gemeenten werd daardoor nog meer gesmaldeeld. Van een nauwere aansluiting van dit overblijfsel bij de Gereformeerde Kerk in Boheme schijnt wegens de nationale onbepertheid tusschen de Czechen en Duitsland geen sprake te wezen. Zal ook deze Kerk in den strijd niet ondergaan, dan moet haar hulp geboden worden. En ook hier is het oog op Nederland geslagen, omdat men weet, dat de Gereformeerde Kerk in ons land nog het krachtigst voortleeft en het trouwst is aan de Belijdenis.

Zoo is er dan metterdaad een geopende deur voor onze Kerken geschenken. Ze kunnen aan deze Kerken niet alleen materiële steun bieden, maar ook invloed op deze Kerken uitoefenen, om het Gereformeerde element te versterken.

In hoeverre onze Generale Synode reeds thans er toe zal kunnen overgaan met deze Kerken in nadere correspondentie te treden in een vraagstuk, dat aan de prudentie der Synode moet worden overgelaten.

Maar de deputaten van de buitenlandse Kerken zullen wel doen met op deze beweging acht te geven, en reeds nu zoedatige informatie in te winnen, dat de weg gebaad wordt voor de Synode om over dit vraagstuk een oordeel te vellen.

Inaugureele oratie van Prof. Dr. G. Ch. Aalders.

De nieuw benoemde hoogleraar aan de Vrije Universiteit, Dr. G. Ch. Aalders, wien het onderwijs in de Oud-Testamentische vakken en de Ambtelijke vakken is opgedragen, heeft j.l. Vrijdag 28 Mei zijn ambt aanvaard met het uitspreken eener inaugureele oratie. Zoals te verwachten was, heeft hij 't onderwerp dezer oratie ontleend aan die vakken, die hem 't naast aan 't hart liggen en waarop hij dusver 't meest zich bewogen had, n.l. de Oud-Testamentische vakken. Onder den titel: *Tijdkentering in de Oud-Testamentische wetenschap* gaf hij een overzicht van de eigenaardige kentering van gevoelens, die ten opzichte van het Oude Testament thans bij de meest bekende beoefenaren dezer wetenschap zich voordoen.

Van deze rede, die met bekwaam spoed bij den uitgever J. H. Kok het licht zag, geven we den korten inhoud uit het persverslag hier weer:

In de werkzaamheden der geestelijke factoren in het leven der menschheid is een soortelijk verschijnsel op te merken als in het wassen en vallen van het water bij vloed en ebbe. Dit geldt ook van de wetenschap. En op het engere gebied van de Oud-Testamentische wetenschap doet zich dat verschijnsel thans juist in bijzondere mate gevoelen; we staan voor een kentering van het tijt.

Er is in die wetenschap een toonaangevende richting, welke in haren aanvang teruggaat tot ongeveer het midden der 18e eeuw, en na eene ontwikkeling, die een bestendigen zegtocht geleek, tot een ware alleenheerschappij gekomen was. Deze richting wordt veelal gekarakteriseerd als de »kritische», al of niet in verbinding met »historische», al of niet met »literaire» maar waarbij toch het »kritische» den hoofdadruk heeft. Dit geschiedt met betrekkelijk recht, — indien men namelijk maar niet iedere andere richting voor kritiekloos houdt, — aangezien in deze richting de kritiek een heersche plaats inneemt. Immers zij kenmerkt zich zoowel door een uitermate negatief standpunt tegenover alle traditie, als door een neiging tot speculatieve constructie, waarbij ruimschoots van vernuftige combinatie en fantasie wordt gebruik gemaakt.

Doch nu doet zich in de laatste jaren het verschijnsel voor, dat bij een aantal geleerden, die methodisch en principieel niet a priori tegenover deze richting staan, gelijktijdig op tal van punten een gewijzigde beschouwing naar voren treedt, die weder meer nadert tot de traditie en afwijkt van de outwopen speculatieve constructie der heersche school. Dit verschijnsel mag gequalificeerd worden als een kentering van het tijt.

Dit kan nader worden aangehouden ten aanzien van drie groepen van vraagstukken waarin de problemen des O. T. te onderscheiden zijn: die welke betrekking hebben op den religieuzen inhoud, op de historische gegevens en op het literair ontstaan van het O. T. Uit elk van die drie groepen worden daartoe een aantal voorbeelden gegeven.

Wat den religieuzen inhoud des O. T. betreft, heeft de toonaangevende richting in plaats van de Schriftuurlijke voorstelling geschoven het beeld eener ontwikkeling van Israels godsdienst uit den primitieven vorm van animisme of geestengeloof tot het ethische monotheïsme der profeten. Nieuwer onderzoek heeft echter geleerd, dat de leer der revolutie op het verschijnsel der religie in het algemeen niet van toepassing is, en dat de hoogte der cultuur rondom Israël bij den aanvang zijner volkshistorie het aannemen van primitieve religieuze voorstellingen uitsluit. Daarom wordt de religieuze betekenis van Mozes weer veel hooger aangeslagen, zelfs een deel van de Pentateuchale wetgeving (met name Dekalog en Verbodsboek) weder aan hem toegekend, en geen wezenverschil tusschen de religie van Mozes en de profeten meer aangenomen. De periode der Richteren wordt weer beschouwd als een tijdperk van verval, waartuit de profeten Israël tot de oude paden terugroepen. Door een enkele als Eerdmans wordt zelfs rondweg de kritische omkeering der volgorde van wet en profeten verworpen en de aloude volgorde in eere hersteld.

De profeten zelf konden over het algemeen den toets van de kritiek der toonaangevende richting beter doorstaan. Alleen werd hun zelfgetuigenis dat zij het woord Gods spraken, in twijfel getrokken en hun de gave der voorzorging ontnomen. Doch ook hierin is verandering gekomen: men stemt toe, dat de profeten bijzondere ervaringen hadden die hen tot hun zelfgetuigenis brachten en tracht dit psychologisch te

verstaan; en men erkent hun vermogen om zekere toekomstige gebeurtenissen vooruit te zien.

Ook de religieuze inhoud van de Psalmen stond volgens de heersche richting te hoog voor de religieuze ontwikkeling van Israël in den tijd waarin ze heeten te zijn ontstaan. Alle Psalmen werden geplaatst na de Babylonische ballingschap, zeer vele eerst in den Makkabeischen tijd. Doch thans wordt weer een groot aantal Psalmen geplaatst vóór de ballingschap, zelfs worden er weer aan David toegekend; en bij sommigen wordt het nu weer ernstig betwijfeld of er wel Psalmen in zoo later tijd als die der Makkabeëren te stellen zijn.

Op het terrein der historie had de toonaangevende richting alles wat omtrent de aartsvaders en de geschiedenis van Jozef wordt medegedeeld, voor ongelooftwaardig verklaard. De historie begon eigenlijk eerst bij den tocht van alle of eenige stammen Israels naar Egypte, waar de verdrukking en de verlossing door Mozes in hoofdzaak dan nog wel voor waarheid werden aanvaard. Maar thans neigt men er meer en meer toe om ook de geschiedkundige realiteit der aartsvaders te erkennen, en ook het optreden van Jozef in Egypte voor geloofwaardig te houden, wijl het milieu getrouw naar de werkelijkheid getekend blijkt.

Ook in de latere historie vallen ettelijke feiten te vernoemen die door de kritiek geconstateerd waren, doch nu weder in eere worden hersteld, zoals bijvoorbeeld de gevangenneming, bekeerling en vrijlating van Manasse, de geschiedenis van Esther en de profetie van Jona in Ninive.

Eindelijk onder de vraagstukken die betrekking hebben op het literair ontstaan van het O. T., vraagt allereerst de aandacht de wording van de Pentateuch. Deze zou n.l. zijn samengesteld uit een viertal bronnen, die vooral door het gebruik van verschillende namen voor het Goddelijk wezen van elkander te onderscheiden waren. Doch deze vier bronnen-theorie heeft zeer ernstige bestrijding ondergaan, met name wijl het gebruik der Godnamen tekstkritisch ontzeker was, terwijl Eerdmans leert, dat de bronnenpluiging de eenheid van den tekst breekt, en aan den ouderdom daarvan geen recht laat wewervaren. Gevolg hiervan is, dat in de kringen der Oud-Testamentici het Pentateuch-probleem, dat men opgelost waande, weder opnieuw een vraagstuk geworden is. Ten opzichte van andere boeken en gedeelten van boeken des O. T. openbaart zich eveneens een strooming om de echtheid en ouderheid te erkennen. Zeer eigenaardig komt dit uit in de behandeling van het boek Daniel, dat voorheen geheel en al als een voortbrengsel van den Makkabeischen tijd werd beschouwd, maar waarin men thans in elk geval een veel oudere kern aanneemt, die door een enkele zelfs tot Daniel's eigen tijd wordt teruggeleid.

Uit deze voorbeelden is te zien dat het tijt in de O. T. wetenschap kenterd. Het belang van deze kentering voor onze Gereformeerde wetenschap is onmiskenbaar, ze behoort niet te roepen als een eenzame vogel over de wijde vlakte. Maar het is dan ook de eisch van het oogmerk, dat onze Gereformeerde wetenschap zich met kracht werpe op de bestudering van de vraagstukken des O. T. Daarbij heeft zij natuurlijk haar eigen weg te gaan. En bijzonder heeft dit hierin uit te komen dat zij, die ook het O. T. erkent als openbaring Gods, het begrip openbaring formeel en materieel in ernstige studie neemt. Formeel, om het begrip zelf zoo na mogelijk te bepalen, materieel, om eene geschiedenis der openbaring te leveren. Daartoe moet naar het advies der Vrije Universiteit, onze hulpe zijn in den naam des Heeren.

Hierop volgden de gebruikelijke toespraken.

Ongetwijfeld beantwoordt deze rede aan de hooge verwachting, die we van het optreden van Prof. Aalders hadden. In korten, maar daarom geenszins gedrongen vorm, deelt Dr. Aalders hier uit den rijken schat van zijn literatuurkennis ons mede, hoe ten opzichte van de meest gewichtige problemen, die op het gebied der Oud-Testamentische wetenschap zich voordoen, in onzen tijd wordt gedacht. Na een periode, waarin bandeloze kritiek hoogtij vierde, is men, zoals uit dit overzicht blijkt, tot meerdere bezonnenheid teruggekeerd, en al kan er daarom nog volstrekt geen sprake van zijn, zoals Dr. Aalders terecht waarschuwt, van een terugkeer tot het standpunt door de geloovigen tegenover het Oude Testament ingenomen, toch biedt de geheel andere dispositie der geesten wel hoop, dat de studie onzer mannen niet meer uit de hoogte zal worden voorbijgegaan, en versterkt het ons in elk geval in onze eigen opvatting, dat de vroegere negatieve kritiek op het Oude Testament uitgeoefend, op den duur voor de rechtbank der wetenschap geen stand kan houden. Een dergelijke oratie kan dan ook uitermate dienst doen om degenen, die nog min of meer onder den indruk zijn van de vroegere kritische beschouwingen, te doen zien, dat zelfs onder degenen, die aan het Goddelijk karakter van de Schrift niet gelooven, toch de historische waarde van het Oude Testament thans veel meer erkend wordt.

Dr. Aalders heeft echter volkomen terecht er op gewezen, dat ook in deze nieuwe geestesrichting, hoezeer ze ons schijnbaar in 't geveel komt, gevaren schuilen, waarvoor we niet blind moge zijn. En bovenal heeft hij getoond te beseffen, dat de Gereformeerde Theoloog, die aan deze studie zich wijdt, hier een eigen weg heeft te volgen en een eigen taak voor hem is weggelegd. In zooverre is deze oratie dan ook niet alleen uitermate een apologetisch verweer, maar geeft ze ons ook een program van eigen studie, dat voor den arbeid van dezen hoogleraar zeker veel belooft.

Geen gunst maar recht.

XXII.

Over de verdere maatregelen door Koning Willem I genomen ten opzichte van de kerkelijke goederen, kan hier gezweven worden. Het is bekend genoeg, hoe de Koning, die als verlicht despot, gelijk Prof. Goolling hem terecht genoemd heeft, zonder daartoe grondwettelijk bevoegd te zijn, niet alleen door het Koninklijk Besluit van 1816 aan de Gereformeerde Kerken een organisatie oplegde, die geheel buiten de Kerken om was ontstaan en, zonder de Kerken daarin te kennen zelfs, haar werd opge-

drongen, maar ook de organisatie van het Beheer ter hand nam in een reeks reglementen op de administratie der kerkelijke goederen en fondsen van 1819 tot 1823 verschenen, waarin bepaald werd, dat deze goederen en fondsen wel onder de plaatselijke administratie van de kerkvoogden bleven, maar onder toezicht gesteld werden van Provinciale Colleges, die feitelijk Staatscolleges waren. Zoo werd, gelijk Dr. Van Lonkhuijsen terecht opmerkt, niet alleen door het recht van eigen bestuur der Gereformeerde Kerken, maar ook door 't recht van eigen beheer der kerkelijke goederen een streep gehaald. Intusschen is door het Koninklijk Besluit van 1866 deze rechtstreeksche tusschenkomst van de Regering bij het beheer der goederen van de Hervormde Kerk opgeheven en werden in 1870 de elf reserves, die de Regering nog gesteld had, ingetrokken. Het Algemeen College van Toezicht, dat in 1866 was ingesteld om de zaken te regelen, erkende, dat de goederen het eigendom waren der plaatselijke Kerken of gemeenten en liet aan deze de beslissing over, of zij vrij beheer wilden met eigen verantwoordelijkheid dan wel zich vrijwillig stelden onder het nieuwe Algemeene College van Toezicht. Maar van hoeveel betekenis dit alles ook moge wezen voor de rechtspositie van deze kerkelijke goederen en fondsen, voor ons onderwerp heeft dit geen belang, dan in zooverre als uit dit alles wel genoegzaam blijkt, dat de Regering deze goederen wel degelijk erkend heeft het eigendom der plaatselijke Kerken te zijn. Uit het beginsel van de scheiding van Staat en Kerk is nooit afgeleid na 1809, dat de Regering, die indertijd deze goederen, zooals men dat gewoonlijk aanneemt, bestemd had voor den eeredienst der Gereformeerde Kerken, nu de Hervormde Kerk had opgehouden Staatskerk te zijn, aan deze goederen een andere bestemming mocht geven.

Al is, zoowel onder het bewind der Nationale Vergadering als onder de regering van koning Lodewijk, wel de idee opgekomen, dat de Staat het recht had ook deze goederen te confisceren en de opbrengst of in 's Lands kas te storten of ten bate van alle Kerken te doen dienen, na de Restauratie onder Koning Willem I is van dit plan nimmer meer sprake geweest. Het recht van de plaatselijke Kerken op deze goederen is en door de Regering en door de rechterlijke macht steeds erkend geworden. Al mag trots het arrest van den Hoogen Raad, dat deze goederen het eigendom der plaatselijke gemeenten zijn, de rechtsschool waartoe Mr. van Apeldoorn behoort, meenen, dat deze goederen nog altoos als zelfstandige stichtingen zijn te beschouwen, toch zal zelfs Mr. van Apeldoorn wel niet meenen, dat de Regering thans de bevoegdheid zou hebben naar willekeur over deze goederen te beschikken. Van belang is hetgeen met deze goederen na 1809 geschied is, alleen, omdat zoowel uit deze regeringsmaatregelen als uit het arrest van den Hoogen Raad blijkt, dat deze goederen geacht werden na de Reformatie toe te behooren aan de plaatselijke gemeenten der Hervormde Kerk als haar eigendom, waaruit van zelf natuurlijk voortvloeit, dat dit evenzeer geldt van de kerkelijke goederen, die in de Geestelijke Kantoren waren saamgebracht en door Koning Lodewijk in de Amortisatiekas zijn gestort geworden. In den eigendomsstand dezer goederen is door het overbrengen naar de Geestelijke Kantoren niets veranderd. Heeft en de Regering en de Hooge Raad na 1809 steeds erkend, dat deze goederen het eigendom der plaatselijke Kerken waren, dan geldt ditzelfde ten opzichte van de goederen, die in de Geestelijke Kantoren zich bevonden en die door den Staat zijn geconfisqueerd geworden. Men kan niet enerzijds volhouden, dat door deze confiscatie geen roof tegenover de Kerken is gepleegd en de Staat daarom ook niet tot schadevergoeding aan de Kerken is verplicht, en anderzijds aanneemen, dat de plaatselijke gemeenten der Hervormde Kerk thans deze goederen, die onder haar beheer staan, als wettig eigendom zouden bezitten. Als de plaatselijke gemeenten geen rechtsaanspraak kunnen doen gelden op de in 1808 geconfisqueerde goederen, dan hebben zij ook geen rechtsticht op de kerkelijke goederen, die nu in haar bezit zijn. Het bezit van deze goederen zou dan alleen te danken zijn aan een gunst van den Staat, en de Staat zou volkomen bevoegd wezen deze goederen ook nu nog een andere bestemming te geven. Zij, die van geen rechtsaanspraken der Kerk op de thans uitgekeerde tractementen willen weten, mogen daarom wel toezien tot welke consequentie dit beginsel leidt. Het geeft niet alleen aan den Grondwetgever het recht om, wanneer hem dit goed dunkt, de bedoelde artikelen uit de Grondwet te verwijderen en alle uitbetaling der tractementen zonder schadevergoeding aan de Kerken te doen ophouden, maar het zou ook aan de Regering het recht geven van deze kerkelijke goederen, door de plaatselijke gemeenten der Hervormde Kerk bezeten, zich meester te maken. Wat men niet krachtens een eigen rechtstittel, maar alleen krachtens het beschikingsrecht der Overheid bezit, kan door ditzelfde beschikingsrecht weer ontnomen worden.

Maar ook afgezien van de zeer gevaarlijke consequenties, die uit dit rechtsstandpunt zouden voortvloeien, meenen we, dat ook uit zuiver juridisch oogpunt het niet juist is, dat de thans in de Grondwet opgenomen bepaling (Art. alinea a) niet anders is geweest dan een gunstige beschikking van de Overheid, maar die op geen historische rechten van de Kerk rust en daarom door den Grondwetgever met hetzelfde recht weer kan te niet gedaan worden als deze bepaling door hem in de

Grondwet schied afgeonder de in zooverre juist. Prof. werk over van schrijf haald, die zelf neemt dit standpunt hem stellen maar zij de gedacht vormde K haar plaats goederen, beheerd w meenen da wet, wel verbintenis slechts de ring en zichte van gen » Of g drukt: De omdat zij schrijft, m alle verder behoudt. kan de f Alle aansp Grondwet e Intussche de meeste zeggen, de overtuigings steunt, da Regering i der rechterl In het be Raad van werd gedaa Staat door Amsterdam, te betalen, dat uit art. obligo zou kel alleen stelling va als een vo de wetgeven rechtsactie de gemeente Hoogen Ra Hooge Raad (168) aldus de bepaling ook niet al en wetgevin langhebbend bij het ema ger van hun bij vroegere hebben zien den bij de den zijn af bij dit art betoekenend ruststelling a gevolg dan i in elk geve ten eenenm drukte woe pensioenen i ken aard t heden, of i andheden w lijke uitlegg den aard e verband m rinsde van talteve van leeraars, die hebben geno

Ook de b voor den Sta lijke verzeke staan met e instellingen regelen en w in rechten z verwierp de l die gevallen zou kunnen i uit voortsprul vordering of de kennisn uitsluiting va gedragen, m werpelijke ge artt. 29, 31, toegezegd in houdende ge gevende schu

Al heeft d alleen uitspr van Art. 168 rechten, die e »gezindheden» die hier ook Staat bevoegd en of dit A rechten der overwegingen, wel degelijk, io. dat de ge fondsen waren naal» waren biutenis tham gezindheden aa zou wezen, wa in elk afzonde Hooge Raad h gesproken, da tusschen deze hare fondsen der Grondwet voorschrift aa geving, maar 't ware door gelegd en wa bonden.

En dat de b punt heeft inge zij verklaarde b 1887. De Reij ten aanzien va alinea van Art. kere hoogte k